

dersdeo

öğrenmenin en kolay yolu ol!

Türkçe

NOKTALAMA İŞARETLERİ

Duygu ve düşünceleri daha açık ifade etmek, cümlenin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu ve ton gibi özelliklerini belirtmek üzere noktalama işaretleri kullanılır. Noktalama işaretlerinden nokta, virgöl, noktalı virgöl, iki nokta, üç nokta, soru, ünlem, tırnak işaretleri, ayraç ve kesme ait oldukları kelimelere bitişik olarak yazılır ve kesme dışındaki işaretlerden sonra bir harf boşluğu ara verilir.

Nokta (.)

1. Cümlelerin sonuna konur.

- Türk Dil Kurumu, 1932 yılında kurulmuştur.
- Saatler geçtikçe yollara daha mahzun bir ıssızlık çöküyordu.

2. Bazı kısaltmaların sonuna konur.

- Alb. (albay), Prof. Dr. (profesör doktor), Yrd. Doç. (yardımcı doçent), Cad. (cadde), Sok. (sokak), s. (sayfa), vb. (ve başkası, ve benzeri, ve bunun gibi), Alm. (Almanca), Ar. (Arapça), İng. (İngilizce).

3. Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur.

- II. Mehmet, XIV. Louis, XV. yüzyıl, 2. Cadde, 20. Sokak, 4. Levent.

UYARI: Arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakamdan sonra nokta konur.

- 3, 4 ve 7. maddeler.
- XII – XIV. yüzyıllar arasında.

4. Bir yazının maddelerini gösteren rakam veya harflerden sonra konur.

- I. II. , I. 2. , a. b. , A. B.

5. Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.

- 29.5.1453, 29.X.1923
- ✓ Tarihlerde ay adları yazıyla da yazılabilir. Bu durumda ay adlarından önce ve sonra nokta kullanılmaz.
- 29 Mayıs 1453, 29 Ekim 1923

6. Saat ve dakika gösteren sayıları ayırmak için konur.

- Tren 09.15'te kalktı.
- Toplantı 13.00'te başladı.
- Toplantı saat 13.01'de başlayacak.

7. Bibliyografik künyelerin sonuna konur.

- Agâh Sırrı Levend, Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri, TDK Yayınları, Ankara, 1960.

8. Beş ve beşten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve araya nokta konur.

- 326.197, 49.750.812, 28.434.250.310.500

9. Matematikte çarpma işareti yerine kullanılır.

- $4 \cdot 5 = 20$

Virgöl (,)

I. Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur.

- Fırtınadan, soğuktan, karanlıktan ve biraz da korkudan sonra bu sıcak, aydınlık ve sevimli odanın havasında erir gibi oldum.

(Yukarıdaki cümlede ilk ikisi dolaylı tümleçleri, sonraki sıfatı ayırmak için kullanılmış.)

- Sessiz dereler, solgun ağaçlar, sarı güller, (sıfatları ayırmak için)
Dillenmiş ağızlarda tutuk dilli gönüller,
Zindana atılan mahkumlar gibi titreşerek,
Haykırarak geri geri kaçmaya uğraşıyorduk.

2. Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.

- Bir varmış, bir yokmuş.
Umduk, bekledik, düşündük.
Yol otomobillere yasak olduğundan o da herkes gibi tramvaya biner, kimse kendisine dikkat etmez.

3. Cümlede özel olarak vurgulanması gereken öğelerden sonra konur.

- Binaenaleyh, biz her vasıttan, yalnız ve ancak, bir noktainazardan istifade ederiz.

4. Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan ögeleri belirtmek için konur.

- Saniye Hanımefendi, merdivenlerde oğlunun ayak seslerini duyar duymaz, hasretlisini karşılamaya atılan bir genç kadın gibi, koltuğundan fırlamış ve ona kapıyı kendi eliyle açmaya gelmişti.

5. Cümle içinde ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için konur.

- Doğduğu yere, Erzurum'a, gitmişti. (Ara söz-dolaylı tümleç)
- Çok sevdiği insanı, annesini, özlemişti. (ara söz-nesne)
- Şimdi, efendiler, müsaade buyurursanız, size bir سوال sorayım.

6. Anlama güç kazandırmak için tekrarlanan kelimeler arasına konur.

- Akşam, yine akşam, yine akşam,

7. Tırnak içinde olmayan aktarma cümlelerinden sonra konur.

- Datça'ya yarın gideceğim, dedi.
- Şehirde ilk önce hükûmet doktoruyla karşılaştım.
- – Bugünlerde başımı kaşımaya vakit bulamıyorum, dedi.

8. Konuşma çizgisinden önce konur.

- Bahçe kapısını açtı, Sermet Bey'e,
– Bu anahtar köşkü de açar, dedi.

9. Kendisinden sonraki cümleye bağlı olarak ret, kabul ve teşvik bildiren hayır, yok, evet, peki, pekâlâ, tamam, olur, hayhay, baş üstüne, öyle, haydi, elbette gibi kelimelerden sonra konur.

- Peki, gideriz.
- Olur, ben de size katılıyorum.
- Hayhay, memnun oluruz.
- Haydi, geç kalıyoruz.
- Evet, kırk seneden beri Türkçe merhale merhale Türkleşiyor.

10. Bir kelimenin kendisinden sonra gelen kelime veya kelime gruplarıyla yapı ve anlam bakımından bağlantısı olmadığını göstermek ve anlam karışıklığını önlemek için kullanılır.

- Bu, tek gözlü, genç fakat ihtiyar görünen bir adamcağızdır.
- Bu gece, eğlenceleri içlerine sinmedi.

11. Hitap için kullanılan kelimelerden sonra konur.

- Efendiler, bilirsiniz ki hayat demek, mücadele, müsademe demektir.
- Sayın Başkan,
- Sevgili Kardeşim,
- Değerli Arkadaşım,

12. Sayıların yazılışında, kesirleri ayırmak için konur.

- 38,6 (otuz sekiz tam, onda altı),
- 25,33 (yirmi beş tam, yüzde otuz üç),
- 0,45 (sıfır tam, yüzde kırk beş).

13. Bibliyografik künyelerde yazar, eser, basımevi vb. maddelerden sonra konur.

- Falih Rıfkı Atay, Tuna Kıyıları, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1938.
- ✓ Yazarın soyadı önce yazılmışsa soyadından sonra da virgül konur.
- Ergin, Muharrem, Dede Korkut Kitabı, Ankara, 1958.

UYARI: Metin içinde ve, veya, yahut bağlaçlarından önce de sonra da virgül konmaz.

- Nihat sabaha kadar uyuyamadı ve şafak sökerken eve geldi.
- Ben Atatürk'le üç veya iki defa karşılaştım.
- Ya şevk içinde harap ol ya aşk içinde gönül
Ya lale açmalıdır göğsümüzde yahut gül!

UYARI: Metin içinde tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgöl konmaz.

- Hem gider hem ağlar.
- Ya bu deveyi gütmeli ya bu diyardan gitmeli. (Atasözü)
- Gerek nesirde gerek nazımda yeni bir söyleyişe ulaşılmıştır.
- Siz ister inanın ister inanmayın, bir gün bile durmam.
- Ne kız verir ne dünürü küstürür.

UYARI: Cümlede pekiştirme ve bağlama görevinde kullanılan da / de bağlacından sonra virgül konmaz.

- İmlamız, lisanımız düzelince lisanımız da kafamız düzelince düzelecek, çünkü o da ancak onlar kadar bozuktur, fazla değil!

UYARI: Metin içinde -ınca / -ince anlamında zarf-fiil görevinde kullanılan mı / mi ekinden sonra virgül konmaz.

- Ben aç yattım mı kötü kötü rüyalar görürüm nedense.
- Öyle zekiler vardır, konuştular mı ağızlarından bal akıyor sanırsın.

UYARI: Şart ekinden sonra virgül konmaz.

- Tenha köşelerde ağız ağıza konuşurken yanlarına biri gelecek olursa hemen susuyorlardı.
- Gör gözlerinle de aklın yatarsa anlatıver millete.

UYARI: Metin içinde zarf-fiil ekleriyle oluşturulmuş kelimelerden sonra virgöl konmaz.

- (ip-ince-eli-ken-a-madan-arak-dıkça-er..mez-dığında-maksızın-esiye-cesine)
- Cumaları bahçede buluştukça kıza kendisinin adi bir mektep talebesi olmadığını anlatmaya çalışıyordu.
- Şimdiye dek, ben kendimi bildim bileli kimse Değirmenoluk Köyü’nden kaçıp da başka köyde çobanlık, yanaşmalık etmedi.
- Meydanlığa varmadan bir iki defa İsmail kendisini gördü mü diye kahveye baktı.
- Ancak yemekte bir karara varıp arkadaşına dikkatli dikkatli bakarak konuştu.

UYARI: İsim ve sıfat tamlamalarının arasına virgül konmaz.

- Gecelerin, sessizliğini dinliyorum. (yanlış)
- Sarı, saçlarını deli gönlüme bağlamışım. (yanlış)

Noktalı Virgöl (;)

1. Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur.
 - Erkek çocuklara Doğan, Tuğrul, Aslan, Orhan; kız çocuklara ise İnci, Çiçek, Gönül, Yonca adları verilir.
 - Türkiye, İngiltere, Azerbaycan; İstanbul, Londra, Bakü.
2. Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur.
 - Sevinçten, heyecandan içim içime sığmıyor; bağırarak, kahkahalar atmak, ağlamak istiyorum.
 - At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır.

3. Cümlede virgülle ayrılmış örnekleri farklı örneklerden ayırmak için konur.

- Kütük; Forsa, Yalnız Efe, Kaşığı kadar başarılı değil.
- Ahmet; Mehmet, Saffet, Fikret ve Himmet'ten daha zeki.

4. Cümle içindeki bazı açıklama gerektiren ifadelerden sonra konur.

- Sabahtan beri bekliyorum; ne gelen var ne giden.

İki Nokta (:)

- I. Kendisinden sonra örnek verilecek cümlelerin sonuna konur.
- Yeni harfler alındıktan sonra eski yazı ile bir tek kelime bile yazmayan iki kişi görmüşümdür: Atatürk ve İnönü
 - Buğdayla arpadan başka ne biter bu topraklarda?
Ziraatçı sayar:
 - Yulaf, pancar, zerzevat, tütün...

2. Kendisinden sonra açıklama yapılacak cümlelerin sonuna konur.

- Bu kararın istinat ettiği en kuvvetli muhakeme ve mantık şu idi: Esas, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır.
- Kendimi takdim edeyim: Meclis kâtiplerindenim.
- Derler: İnsanda derin bir yaradır köksüzlük;
Budur âlemde hudutsuz ve hazin öksüzlük.

3. Kavramlar tanımlanırken ya da açıklanırken konur.

- Zamir: İsim olmadıkları halde isim gibi kullanılan sözcüklerdir.

4. Ses biliminde uzun ünlüyü göstermek için kullanılır.

- a:ile, ka:til, usu:le, i:cat.

5. Edebî eserlerdeki karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişinin adından sonra konur.

- Bilge Kağan: Türklerim, işitin!
Üstten gök çökmedikçe
Alttan yer delinmedikçe
Ülkenizi, törenizi kim bozabilir sizin?
- Koro : Göğ e erer başımız
Başınla senin!

6. Genel ağ adreslerinde kullanılır.

- <http://tdk.org.tr>

7. Matematikte bölme işareti olarak kullanılır.

- $56:8=7$, $100:2=50$

Üç Nokta (...)

I. Tamamlanmamış cümlelerin sonuna (eksilteli cümle) konur.

- Ne çare ki çirkinliği hemencecik ve herkes tarafından görülüyordu da, bu yanı...
- Bir de istediğim elbiseyi almamışsa...
- Öyle güzel bir yer ki...
- Seni görmek için neler vermezdim ki...

2. Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten ötürü açıklanmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine konur.

- Kılavuzu karga olanın burnu b...tan çıkmaz.
- Arabacı B...’a yaklaştığını söylüyor, ikide bir fırsat bularak arabanın içine doğru başını çeviriyordu.

3. Benzer örneklerin sürebileceğini göstermek için konur.

- Musa, Zeynep, Yeliz... herkes toplantıya gelecek.
- Burada birçok meyve yetişir: Elma, armut, çilek...

4. Alıntılarda; başta, ortada ve sonda alınmayan kelime ve bölümlerin yerine konur.

- ... derken şehrin öte başından boğuk boğuk sesler gelmeye başladı...

5. Yükleme bulunmayan cümlelerin sonuna konur.

- Karşımızda yemyeşil bir ova... Tam ortasında küçücük bir göl...

6. Sözü'n bir yerde kesilerek geri kalan bölümün okuyucunun hayal dünyasına bırakıldığını göstermek veya ifadeye güç katmak için konur.

- Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz!
- O noktainazar şudur: Türk milletini, medeni cihanda, layık olduğu mevkiye
- İsat etmek ve Türk cumhuriyetini sarsılmaz temelleri üzerinde, her gün, daha ziyade takviye etmek...

7. Ünlem ve seslenmelerde anlatımı pekiştirmek için konur.

- Gölgele yaklaşlılar. Bir adım kalınca onu kıyafetinden tanıdılar:
— Koca Ali... Koca Ali, be!..

8. Karşılıklı konuşmalarda, yeterli olmayan, eksik bırakılan cevaplarda kullanılır.

- — Kimsin?
— Ali...
— Hangi Ali?
— ...
— Sen misin, Ali usta?
— Benim!..
— Ne arıyorsun bu vakit buralarda?
— Hiç...
— Nasıl hiç? Suyu çekicini mi düşürdün yoksa !..

UYARI: Üç nokta yerine iki veya daha çok nokta kullanılmaz.

Soru İşareti (?)

I. Soru bildiren cümle veya sözlerin sonuna konur.

- Ne zaman tükenecek bu yollar, arabacı?
- Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?
- ✓ Soru eki ve soru kelimesi kullanılmadan ezgili söyleyişlerde soru işareti kullanılır.
- Gümrükteki memur başını kaldırdı:
— Adınız?

2. Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyle karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır.

- Yunus Emre (1240?-1320), (Doğum yeri: ?).
- Nasreddin Hoca da (Hâce Nasirüddin) bu asırda yaşamıştır. (1208 ?-1284)
- Ankara'dan Konya'ya 1,5 (?) saatte gitmiş.
- 496 (?) yılında doğan Fuzuli ...

UYARI: mı / mi eki -ınca / -ince anlamında zarf-fiil işleviyle kullanıldığında soru işareti konmaz.

- Akşam oldu mu sürüler döner. Hava karardı mı eve gideriz.
- Bahar gelip de nehir çağıl çağıl kabarmaya başlamaz mı içimi geri kalmış bir saat huzursuzluğu kaplardı.

UYARI: Soru ifadesi taşıyan sıralı ve bağlı cümlelerde soru işareti en sona konur.

- Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?
- Üsküdar'dan mı, Hisar'dan mı, Kavaklar'dan mı?

Ünlem İşareti (!)

1. Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan cümlelerin sonuna konur.

- Ne mutlu Türk'üm diyene!
- Hava ne kadar da sıcak!
- Aşk olsun!
- Ne kadar akıllı adamlar var!

2. Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra konur.

- Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!
- Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklalini, Türk cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir.
- Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İlerle!
- Dur, yolcu! Bilmeden gelip bastığın bu toprak bir devrin battığı yerdir.

UYARI: Ünlem işareti, seslenme ve hitap sözlerinden hemen sonra konulabileceği gibi cümlenin sonuna da konabilir.

- Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken
Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz!

3. Alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırılmak istenen sözden hemen sonra yay ayraç içinde ünlem işareti kullanılır.

- İsteseymiş bir günde bitirirmiş (!) ama ne yazık ki vakti yokmuş (!).
- Adam, akıllı (!) olduğunu söylüyor.

UYARI: Ünlemden sonra üç nokta yerine iki nokta konulması yeterlidir.

- Gök ekini biçer gibi!.. Başaklar daha dolmadan.

Kısa Çizgi (-)

1. Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna konur.

- Soğuktan mı titriyordum, yoksa heyecandan, üzüntüden mi bilmem.
- Havuzun suyu bulanık. Kapının saatleri 12'yi geçmiş. Kanepelerde kimseler yok. Tramvay ne fena gıcırdadı.

2. Ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için kullanılır.

- Küçük bir sürü -dört inekle birkaç koyun- köye giren geniş yolun ağzında durmuştu. (Burada virgül de kullanılabilir.)

3. Dil bilgisinde kökleri ve ekleri ayırmak için konur.

- al-ış, dur-ak, gör-gü-süz-lük.

4. Fiil kök ve gövdelerini göstermek için kullanılır.

- al-, dur-, gör-, ver-; başar-, kana-, okut-, taşı-, yazdır-.

5. Eklerin başına konur.

- -ak, -den, -ış, -lık.

6. Heceleri göstermek için kullanılır.

- a-raş-tır-ma, prog-ram

7. Kelimeler arasında “-den...-a, ve, ile, ila, arasında” anlamlarını vermek için kullanılır.

- Türkçe-Fransızca Sözlük,
- Aydın-İzmir yolu, Türk-Alman ilişkileri, Ural-Altay dil grubu,
- Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Beşiktaş-Fenerbahçe karşılaşması,
- 09.30-10.30, Manas Destanı'nda soy-dil-din üçgeni,
- 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı, 2003-2004 öğretim yılı.

8. Matematikte çıkarma işareti olarak kullanılır.

- $50-20=30$

Uzun Çizgi (—)

Yazıda satır başına alınan konuşmaları göstermek için kullanılır. Buna konuşma çizgisi de denir.

- Arabamız tutarken Erciyes'in yolunu:
“Hancı dedim bildin mi Maraşlı Şeyhoğlu'nu?”
Gözleri uzun uzun burkuldu kaldı bende,
Dedi:
— Hana sağ indi, ölü çıktı geçende!
- Frankfurt'a gelene herkesin sorduğu şunlardır:
— Eski şehri gezdin mi?
— Rothschild'in evine gittin mi?
— Goethe'nin evini gezdin mi?

- ✓ Oyunlarda uzun çizgi konuşanın adından sonra da konabilir.
- Sıtkı Bey — Kaleyi kurtarmak için daha güzel bir çare var. Gerçekten ölecek adam ister.
İslam Bey — Ben daha ölmedim.

UYARI: Konuşmalar tırnak içinde verildiğinde uzun çizgi kullanılmaz.

Tırnak İşareti (“ ”)

- I. Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır.
- Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin ön cephesinde Atatürk'ün “Hayatta en hakiki mürşit ilimdir.” vecizesi yer almaktadır.
 - Ulu önderin “Ne mutlu Türk'üm diyene!” sözü her Türk'ü duygulandırır.
 - Bakınız, şair vatanı ne güzel tarif ediyor:
“Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır.
Toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır.”

UYARI: Tırnak içindeki alıntının sonunda bulunan işaret (nokta, soru işareti, ünlem işareti vb.) tırnak içinde kalır.

- “Akıl yaşta değil baştadır.” atasözü yüzyılların tecrübesinden süzülüp gelen bir gerçeği ifade etmiyor mu?
- “İzmir üzerine dünyada bir şehir daha yoktur!” diyorlar.

UYARI: Uzun alıntılarda her paragraf ayrı ayrı tırnak içine alınır.

2. Özel olarak belirtilmek istenen sözler tırnak içine alınır.

- Divan edebiyatının nazım birimlerinden biri de “beyit”tir.
- Yeni bir “barış taarruzu” başladı.

3. Cümle içerisinde kitapların ve yazıların adları ve başlıkları tırnak içine alınır.

- Yahya Kemal'in bazı şiirleri “Kendi Gök Kubbemiz” adı altında çıktı.
- “Yazım Kuralları” bölümünde bazı uyarılara yer verilmiştir.

UYARI: Cümle içerisinde özel olarak belirtilmek istenen sözler; kitapların, yazıların adları ve başlıkları tırnak içine alınmaksızın koyu yazılarak veya eğik yazıyla (italik) dizilerek de gösterilebilir.

- Höyük sözü Anadolu'da *tepe* olarak geçer.
- Cahit Sıtkı'nın **Şairin Ölümü** şiirini Yahya Kemal çok sevmiştir.

UYARI: Tırnak içine alınan sözlerden sonra kesme işareti kullanılmaz.

- Yahya Kemal’in “Aziz İstanbul”unu okudunuz mu?

4. Bibliyografik künyelerde makale adları tırnak içinde verilir.

Tek Tırnak İşareti (‘ ’)

Tırnak içinde verilen ve yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü belirtmek için kullanılır.

- Edebiyat öğretmeni “Şiirler içinde ‘Han Duvarları’ gibisi var mı?” dedi ve Faruk Nafiz’in bu güzel şiirini okumaya başladı.
- “Atatürk henüz ‘Gazi Mustafa Kemal Paşa’ idi. Benden ona dair bir kitap için ön söz istemişlerdi.”

Eğik Çizgi (/)

1. Yan yana yazılması gereken durumlarda mısraların arasına konur.

- Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak / Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak /
- O benim milletimin yıldızıdır parlayacak / O benimdir o benim milletimindir ancak.

2. Adres yazarken apartman numarası ile daire numarası arasına ve semt ile şehir arasına konur.

- Altay Sokağı, No.: 21/6 Kurtuluş / ANKARA

3. Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur.

- 18/11/1969, 15/IX/1994.

4. Dil bilgisinde eklerin farklı biçimlerini göstermek için kullanılır.

- -a/-e, -an /-en, -lık /-lik, -madan /-meden.

5. Genel ağ adreslerinde kullanılır.

- <http://tdk.gov.tr>

6. Matematikte bölme işareti olarak kullanılır.

- $70/2=35$

Ters Eğik Çizgi (\)

Bilgisayar yazılımlarında art arda gelen dizinleri birbirinden ayırt etmek için kullanılır.

- C:\Dos>MD \Oyun

Denden İşareti (")

Bir yazıdaki maddelerin sıralanmasında veya bir çizelgede alt alta gelen aynı sözlerin, söz gruplarının ve sayıların tekrar yazılmasını önlemek için kullanılır.

- a. Belirtme sıfatları
b. Niteleme "

Yay Ayraç (())

1. Cümlelerin yapısıyla doğrudan doğruya ilgili olmayan açıklamalar için kullanılır.

- Anadolu kentlerini, köylerini (Köy sözünü de çekinerek yazıyorum.) gezsek bile görmek için değil, kendimizi göstermek için geziyoruz.

UYARI: Yay ayraç içinde bulunan özel isimler ve yargı bildiren anlatımlar büyük harfle başlar ve sonuna uygun noktalama işareti getirilir.

UYARI: Hakkında açıklama yapılan söze ait ek, ayraç kapandıktan sonra yazılır.

- Yunus Emre (1240?- 1320)'nin...

2. Tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır.

- İhtiyar – (Yavaş yavaş Kaymakama yaklaşır.) Ne oluyor beyefendi? Allah rızası için bana da anlatın...

3. Alıntıların aktarıldığı eseri veya yazarı göstermek için kullanılır.

- Eşin var, aşîyanın var, baharın var ki beklerdin
Kıyametler koparmak neydi ey bülbül, nedir derdin?
(Mehmet Akif Ersoy-Tâceddin Dergâhı)

4. Alıntılarda, başta, ortada ve sonda alınmayan kelime ve bölümlerin yerine konulan üç nokta, yay ayraç içine alınabilir.
 5. Bir söze alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırmak için kullanılan ünlem işareti yay ayraç içine alınır.
 6. Bir bilginin şüpheyile karşılandığını veya kesin olmadığını göstermek için kullanılan soru işareti yay ayraç içine alınır.
 7. Bir yazının maddelerini gösteren sayı ve harflerden sonra kapama ayracı konur.
- I) I) A) a) II) 2) B) b)

Köşeli Ayraç ([])

1. Ayraç içinde ayraç kullanılması gereken durumlarda yay ayraçtan önce köşeli ayraç kullanılır.
 - Halikarnas Balıkcısı [Cevat Şakir Kabaağaçlı (1886-1973)] en güzel eserlerini Bodrum'da yazmıştır.
2. Bibliyografik künyelere ilişkin bazı ayrıntıları göstermek için kullanılır.
 - Reşat Nuri [Güntekin], Çalılıküşu, Dersaadet, 1922.
 - Server Bedi [Peyami Safa]

Kesme İşareti (')

I. Aşağıda sıralanan özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır.

a. Kişi Adları, Soyadları Ve Takma Adlar:

Atatürk'üm, Fatih Sultan Mehmet'e, Gül Baba'ya, Sultan Ana'nın, Kâzım Karabekir'i, Yunus Emre'yi, Ziya Gökalp'ten, Refik Halit Karay'mış, Ahmet Cevat Emre'dir, Namık Kemal'se.

UYARI: Sonunda p, ç, t, k ünsüzlerinden biri bulunan Ahmet, Çelik, Recep, Bosna-Hersek, Gaziantep, Kerkük, Tokat, Zonguldak gibi özel adlara ünlüyle başlayan ek getirildiğinde kesme işaretine rağmen Ahmedi, Çeliği, Çiçeği, Recebi, Bosna-Herseği, Gaziantebi, Kerküğü, Tokadı, Zonguldağı biçiminde son ses yumuşatılarak söylenir. Yazarken Tokat'a şeklinde yazılır.

UYARI: Özel adlar için yay ayrıç içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayrıçtan sonra konur.

- Yunus Emre (1240?-1320)'nin,
- Yakup Kadri (Karaosmanoğlu)'nin.

Ancak cins isimler için yapılan açıklamalarda yay ayrıçtan sonra doğal olarak kesme işaretine gerek yoktur. İmek fiili (ek fiil)nin geniş zamanı şahıs ekleriyle çekilir.

UYARI: Özel adlar yerine kullanılan "o" zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz ve kendisinden sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz.

b. Millet, boy, oymak adları: Türk'üm, Alman'sınız, İngiliz'den, Rus'muş, Oğuz'un, Kazak'a, Kırgız'ım, Karakeçili'nin,

c. Devlet adları: Türkiye Cumhuriyeti'ni, Osmanlı Devleti'ndeki, Amerika Birleşik Devletleri'ne, Azerbaycan Cumhuriyeti'nden.

ç. Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar: Allah'ın, Tanrı'ya, Cebrail'den, Zeus'u.

d. Kıta, deniz, nehir, göl, dağ, boğaz, geçit, yayla; ülke, bölge, il, ilçe, köy, semt, bulvar, cadde, sokak vb. coğrafyayla ilgili yer adları: Asya'nın, Marmara Denizi'nden, Akdeniz'i, Meriç Nehri'ne, Van Gölü'ne, Ağrı Dağı'nın, Çanakkale Boğazı'nın, Zigana Geçidi'nden, Uzunyayla'ya, Türkiye'dir, İç Anadolu'da, Doğu Anadolu'ya, Ankara'ymış, Sungurlu'ya, Ziya Gökalp Bulvarı'ndan, Yıldız Mahallesi'ne, Taksim Meydanı'ndan, Reşat Nuri Sokağı'na.

UYARI: Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğu zaman ekten önce kesme işareti kullanılır.

- Dün akşam Boğaz'da yemek yedik.
- Hisar'dan.

e. Gök bilimiyle ilgili adlar: Jüpiter'den, Venüs'ü, Halley'in, Büyükayı'da, Samanyolu'nda.

f. Saray, köşk, han, kale, köprü, anıt vb. adları: Dolmabahçe Sarayı'nın, Çankaya Köşkü'ne, Sait Halim Paşa Yalısı'ndan, Ankara Kalesi'nden, Horozlu Han'ın, Galata Köprüsü'nün, Bilge Kağan Abidesi'nde, Çanakkale Şehitleri Anıtı'na.

g. Kitap, dergi, gazete ve sanat eseri (tablo, heykel, müzik vb.) adları: Nutuk'ta, Safahat'tan, Kiralık Konak'ta, Sinekli Bakkal'ı, Hürriyet'te, Resmî Gazete'de, Onuncu Yıl Marşı'nı, Yunus Emre Oratoryosu'nu, Atatürk Uluslararası Barış Ödülü'nü.

h. Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge ve genelge adları: Millî Eğitim Temel Kanunu'na, Medeni Kanun'un, Atatürk Uluslararası Barış Ödülü Tüzüğü'nde, Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği'nin.

UYARI: Belli bir kanun, tüzük, yönetmelik kastedildiğinde büyük harfle yazılan kanun, tüzük, yönetmelik sözlerinin ek alması durumunda kesme işareti kullanılır.

- Bu Kanun'un 17. maddesinin c bendi...
- Yukarıda adı geçen Yönetmelik'in 2'nci maddesine göre... vb.

1. Hayvanlara verilen özel adlar: Sarıkız'ın, Karabaş'a, Pamuk'u, Minnoş'tan.

UYARI: Kurum, kuruluş, kurul ve iş yeri adlarına gelen ekler kesmeyle ayrılmaz: Türkiye Büyük Millet Meclisine, Türk Dil Kurumundan, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanlığına, Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığının; Bakanlar Kurulunun, Danışma Kurulundan, Yürütme Kuruluna; Mavi Köşe Bakkaliyesinden, Gimanın.

UYARI: Özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz: Türklük, Türkleşmek, Türkçü, Türkçülük, Türkçe, Müslümanlık, Hristiyanlık, Avrupalı, Avrupalılaşmak, Aydınlı, Konyalı, Bursalı, Ahmetler, Mehmetler, Yakup Kadriler, Türklerin, Türklüğün, Türkleşmekte, Türkçenin, Müslümanlıkta, Hollandalıdan, Hristiyanlıktan, Atatürkçülüğün.

UYARI: Akım, çağ ve dönem adlarından sonra gelen ekler kesmeyle ayrılmaz: Eski Çağın, Yükselme Döneminin, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatına.

2. Kişi adlarından sonra gelen saygı sözlerine getirilen ekleri ayırmak için konur: Nihat Bey'e, Ayşe Hanım'dan, Mahmut Efendi'ye, Enver Paşa'ya vb.

UYARI: Unvanlardan sonra gelen ekler kesmeyle ayrılmaz: Cumhurbaşkanınca, Başbakanca, Türk Dil Kurumu Başkanına göre vb.

3. Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur: TBMM'nin, TDK'nin, BM'de, ABD'de, TV'ye.

UYARI: Kısaltmanın tamamı büyük harflerden oluşuyorsa harflerin okunuşu, harflerden biri küçükse kelimenin tamamının okunuşu dikkate alınarak kesme işaretinden sonra uygun ek getirilir.

- Bunu 250 YTL'ye aldım (yetele'ye) YKr'a aldım. (Yenikuruş'a)
- Bunun g'ı, 150 YTL'den 120 YKr'a düştü. (gram'ı)
- Elmanın kg'ı 100 YTL'ye satılıyor. (kilogram'ı)

UYARI: Sonunda nokta bulunan kısaltmalarla üs işaretli kısaltmalar kesmeyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek noktadan ve üs işaretinden sonra, kelimenin ve üs işaretinin okunuşuna uygun olarak yazılır: vb.leri, (ve benzerleri), Alm.dan, (Almancadan), İng.yi; cm³e (santimetre küpe), m²ye (metre kareye), 6⁴ten (altı üssü dörtten).

4. Sayılara getirilen ekleri ayırmak için konur: 1985'te, 8'inci madde, 2'nci kat; 7,65'lik, 9,65'lik.

- 1919 senesi Mayısının 19'uncu günü Samsun'a çıktım.

5. Şiirde seslerin ölçü dolayısıyla düştüğünü göstermek için kesme işareti kullanılır.

- Bir ok attım karlı dağın ardına
İl yanmazken ben yanarım derdine
Düştü n'ola sevdiğimin yurduna
Engel aramızı açtı n'eyleyim.

6. Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için konur: a'dan z'ye kadar, b'nin m'ye dönüşmesi, Türkçede -lık'la yapılmış sözler.

Hece Yapısı ve Satır Sonunda Kelimelerin Bölünmesi

- ✓ Türkçede kelime içinde iki ünlü arasındaki ünsüz, kendinden sonraki ünlüyle hece kurar.
- a-ra-ba, bi-çi-mi-ne, in-sa-nın, ka-ra-ca, alt-lık, al-dı.
- ✓ Kelime içinde yan yana gelen ünsüzlerden sonuncusu kendisinden sonraki ünlüyle, diğerleri kendilerinden önceki ünlüyle hece kurar: bir-lik, sev-mek, Türk-çe, Kork-maz.
- ✓ Batı kökenli kelimeler, Türkçenin hece yapısına göre hecelere ayrılır. band-rol, kont-rol, port-re, prog-ram, sant-ral, sürp-riz, tund-ra, volf-ram.

- ✓ Türkçede satır sonunda kelimeler bölünebilir, fakat heceler bölünemez. Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna kısa çizgi (-) konur.
- Kızcağz burasını ilk defa görüyormuş gibi duvarlara, perdeler, möblelere, eşyalara bakıyor, hayret ediyordu.
- ✓ Bitişik yazılan kelimelerde de bu kurala uyulur: ba-şöğ-ret-men, il-ko-kul, Ka-ra-os-ma-noğ-lu.

✓ Ayırmada satır sonunda ve satır başında tek harf bırakılmaz:

.....u
çurtma değil,
.....uçurt-
ma;
.....müdafa-
a değil,
.....müda-
faa;

- ✓ Kesme işareti satır sonuna geldiğinde yalnız kesme işareti kullanılır; ayrıca çizgi kullanılmaz.

.....Edirne'
nin...

.....Ankara'
dan...

.....1996'
da...

Kısaltmalar

Kısaltma; bir kelime, terim veya özel adın, içerdği harflerden biri veya birkaçı ile daha kısa olarak ifade edilmesi ve simgeleştirilmesidir. Kısaltmalarla ilgili kurallar şunlardır:

1. Kuruluş, kitap, dergi ve yön adlarının kısaltmaları genellikle her kelimenin ilk harfinin büyük olarak yazılmasıyla yapılır: TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi), TDK (Türk Dil Kurumu), ABD (Amerika Birleşik Devletleri); KB (Kutadgu Bilig); TD (Türk Dili), TK (Türk Kültürü), TDED (Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi); B (batı), D (doğu), G (güney), K (kuzey); GB (güneybatı), GD (güneydoğu), KB (kuzeybatı), KD(kuzeydoğu).

Ancak bazen kelimelerin, özellikle son kelimenin birkaç harfinin kısaltmaya alındığı da görülür. Bazen de aradaki kelimelerden hiç harf alınmadığı olur. Bu tür kısaltmalarda, kısaltmanın akılda kalabilmesi için yeni bir kelime oluşturma amacı güdülür: BOTAŞ (Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi), İLESAM (İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği), TÖMER (Türkçe Öğretim Merkezi).

- ✓ Gelenekleşmiş olan T.C. (Türkiye Cumhuriyeti) ve T. (Türkçe) kısaltmalarının dışında büyük harflerle yapılan kısaltmalarda nokta kullanılmaz.

2. Element ve ölçülerin uluslararası kısaltmaları kabul edilmiştir: C (karbon), Ca (kalsiyum), Fe (demir), m (metre), mm (milimetre), cm (santimetre), km (kilometre), g (gram), kg (kilogram), l (litre), hl (hektolitre), mg (miligram), m² (metre kare), cm² (santimetre kare).

3. Kuruluş, kitap, dergi ve yön adlarıyla element ve ölçülerin dışında kalan kelime veya kelime gruplarının kısaltılmasında, ilk harfle birlikte kelimeyi oluşturan temel harfler dikkate alınır. Kısaltılan kelime veya kelime grubu; özel ad, unvan veya rütbe ise ilk harf büyük; cins isim ise ilk harf küçük olur: Alm. (Almanca), İng. (İngilizce), Kocatepe Mah. (Kocatepe Mahallesi), Güniz Sok. (Güniz Sokağı), Prof. (Profesör), Dr. (Doktor), Av. (Avukat), Alb. (Albay), Gen. (General); is. (isim), sf. (sıfat), hzl. (hazırlayan), çev. (çeviren), ed. (edebiyat), fiz. (fizik), kim. (kimya).

✓ Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kelimenin okunuşu esas alınır: cm'yi, kg'dan, mm'den, YKr'un.

- ✓ Büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde ise kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır: BDT'ye, TDK'den, THY'de, TRT'den, YTL'nin.
- ✓ Ancak kısaltması büyük harflerle yapıldığı hâlde bir kelime gibi okunan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın okunuşu esas alınır: ASELSAN'da, BOTAŞ'ın, NATO'dan, UNESCO'ya.
- ✓ Sonunda nokta bulunan kısaltmalar kesmeyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek, noktadan sonra ve kelimenin okunuşuna uygun olarak yazılır: Alm.dan, İng.yi, vb.leri.
- ✓ Tonsuz (sert) ünsüzle biten kısaltmalar, ek aldıkları zaman okunuşta tonsuz ses tonsuzlaştırılmaz: AGİK'in (AGİĞ'in değil), CMUK'un (CMUĞ'un değil), RTÜK'e (RTÜĞ'e değil), TÜBİTAK'ın(TÜBİTAĞ'ın değil).
- ✓ Ancak 'birlik' kelimesiyle yapılan kısaltmalarda söyleyişte k'nin yumuşatılması normaldir: ÇUKOBİRLİK'e (söylenişi ÇUKOBİRLİĞE), FİSKOBİRLİK'in (söylenişi FİSKOBİRLİĞİN).

ÖRNEK

O, ülkeyi sıkıntıya sokacak davranışlarda bulunmadı, aksine en sıkıntılı, en zor anlarda tartışmaları
I II III
önleyici, sorunları çözücü, yapıcı roller üstlendi.
IV V

Bu cümledeki numaralanmış yerlerin hangisindeki virgölün (,) kaldırılması anlam karışıklığına yol açar?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

KPSS 1999

ÖRNEK

Bir yazar olarak bildiğim üç ilke vardır () ama çoğu kez bunları uygulayamamışımdır () belleğine güvenmemek () yanında bir not defteri taşımak () sözcük dağarcığını zenginleştirmektir.

Bu parçada ayraç içindeki yerlere, sırasıyla aşağıdakilerin hangisindeki noktalama işaretleri getirilmelidir?

- A) (!) (;) (;) (,) B) (.) (;) (,) (;) C) (;) (;) (,) (,) D) (...) (,) (;) (,) E) (;) (,) (,) (,)

KPSS 1999

ÖRNEK

İlk baharda tomurcuklar çiçeğe () ağaçlar yaprağa durur () yeniler eskilerin yerini alır () doğanın yenilenip canlanmasıdır bu ()

Yukarıdaki cümlede ayraçlarla belirtilen yerlere aşağıdakilerden hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (;) (:) (;) (...) B) (,) (,) (,) (.) C) (,) (;) (;) (.) D) (;) (,) (:) (...) E) (;) (,) (;) (...)

KPSS 2000

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir noktalama ve yazım yanlışı yoktur?

- A) Bu genç ozan; kendinden yaşlı bir ozana: “Benim şiirlerimi nasıl buluyorsunuz?” diye sordu mu acaba!
- B) Bu genç ozan, kendinden yaşlı bir ozana; “Benim şiirlerimi nasıl buluyorsunuz?” diye sordu mu, acaba?
- C) Bu genç ozan; “Kendinden yaşlı bir ozana, benim şiirlerimi nasıl buluyorsunuz, diye sordu mu, acaba?
- D) Bu genç ozan, kendinden yaşlı bir ozana: “Benim şiirlerimi nasıl buluyorsunuz?” diye sordu mu, acaba?
- E) Bu genç ozan, kendinden yaşlı bir ozana: “Benim şiirlerimi nasıl buluyorsunuz!” Diye sordu mu, acaba?

KPSS 2000

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde virgül (,) eksikliği nedeniyle bir anlam karışıklığı vardır?

- A) Filmin kahramanı Sanja kasabasında sevilen bir kızdır.
- B) Onun herkesçe bilinen ünlü bir ailesi vardır.
- C) İzlediğiniz Gladyatör adlı film bu yılın en önemli yapıtlarından biridir.
- D) Bu filmin kimi sahneleri özel olarak bahar mevsiminde çekilmiş.
- E) Yönetmen iki filminde de aynı konuyu işlemiş.

KPSS 2001

ÖRNEK

İstanbul'u bir günde gezmek () bütün yönleriyle tanımak olanağı yoktur () ancak () zaman zaman yapacağınız kaçamaklarla kentin bambaşka özelliklerine tanık olabilirsiniz.

Yukarıdaki paragrafta ayraçlara () aşağıdaki noktalama imlerinden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) (;) (;) (,) B) (,) (.) (,) C) (;) (;) (,) D) (;) (.) (;) E) (,) (;) (,)

KPSS 2001

ÖRNEK

Yorgunluğumuzu (I) susuzluğumuzu bir fincan kahve (II) bir bardak çilek suyu (III) ya da başka bir (IV) meyve suyu ile (V) gidermek için bir kır kahvesi arıyoruz.

Bu cümlede ayraçla () belirtilen yerlerden hangilerine virgül (,) getirilmelidir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve IV
- D) III ve IV
- E) IV ve V

KPSS 2002

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yerinde kullanılmamış bir kesme işareti vardır?

- A) Bakan, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun çalışmalarından da yararlandıklarını söyledi.
- B) 48. Avrupa Büyükler Grekoromen Güreş Şampiyona'sında Türkiye, ilk kez takım halinde birinci oldu.
- C) İstanbul'da geçen ay perakende fiyatı en çok artan maddenin, %39.1'lik artışla biber olduğu açıklandı.
- D) Araştırma gemisi "Urania", Marmara'da "tsunami" olasılığını araştırmak üzere Türkiye'ye geldi.
- E) Elazığ'da Picasso'nun "Palyaço" adlı yapıtı olduğu öne sürülen bir tablo ele geçirildi.

KPSS 2002

ÖRNEK

Arnavut kaldırımlı dar (I) sevimli sokaklar (II) beyaz badana üzerine sarı (III) mavi desenlerle süslenmiş duvarları (IV) begonya kokusunun (V) hissedildiği küçük avlularıyla sanki ortaçağ yaşamını günümüze taşıyor bu kent.

Bu cümlede numaralanmış yerlerden hangisinde bir noktalama işareti konmasına gerek yoktur?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

KPSS 2003